

PAPER DETAILS

TITLE: GÜVENLİK POLİTİKALARININ GELENEKSEL İKİ YÜZÜ: REALİZM VE İDEALİZM

AUTHORS: Ferhat KAMACI

PAGES: 85-95

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1355185>

PESA INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

PESA ULUSLARARASI
SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

June 2021, Vol:7 Issue:2 Temmuz 2021, Cilt:7, Sayı:2
e-ISSN: 2149-8385 ISSN: 2528-9950
Journal homepage: <http://dergipark.gov.tr/pesausad>

Doi: <https://doi.org/10.25272/j.2149-8385.2021.7.2.02>

GÜVENLİK POLİTİKALARININ GELENEKSEL İKİ YÜZÜ: REALİZM VE İDEALİZM

Two Traditional Faces of Security Policies: Realism and Idealism

Ferhat KAMACI

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, kamaciferhat25@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş: 20 Ekim 2020

Kabul: 15 Mayıs 2021

Anahtar Kelimeler:

Güvenlik, Realizm, İdealizm, Devlet,
Güvenlik Politikaları

© 2021 PESA Tüm hakları saklıdır

ÖZET

Araştırmada güvenlik politikalarına yön veren iki geleneksel yaklaşım idealizm ve realizm irdelenmiş, tarihin akışı içerisinde değişimleri çok yönlü bir şekilde incelenmiştir. İnsanlığın güç mücadeleleri, örgütlenme isteği, savaşlar, güvenlikte olma ihtiyacı, barış süreçleri gibi değişkenler bu iki yaklaşımın zaman zaman birbirlerine üstünlük kurmalarına neden olmuştur. İnsan doğasının yapısı da tartışma konusu olmuş, realistler insanların güç tutkunu ve bencil olduklarını düşünmüş, idealistler ise insanın iyiye, barışa meyilli olduğunu belirtmişlerdir. İki düşünce arasında diğere kesin bir üstünlük sağlayan olmamıştır. Bulundukları dönemlerin şartlarına göre biri diğere ağır basmış, kabul gören fikir olmuştur. Devletlerin yapısı ve faaliyetleri de iki düşüncenin ayrıldığı konulardan olmuştur. Uluslararası sistemde ana aktörü devlet kabul eden realist analizle, devlet dışında çeşitli oluşumların da aktör olarak kabul edilmesini ifade eden idealist düşünce birbirlerinden ayrılmıştır. Devletlerin uygulaması gereken politikaların nasıl oluşması gerektiği konusunda da farklı fikirler sunmuşlardır. İki geleneksel düşünce tarih boyunca birbirlerinin yerini almışlar, bazen de ikisi birden uygulanmaya çalışılmıştır. Makalede iki düşüncenin gelişimleri, tarihsel bağlamda ayrımları, dönüm noktaları ve eleştirildikleri yönleri farklı açılardan irdelenmiştir.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 20 October 2020

Accepted: 15 May 2021

Keywords:

Security, Realism, Idealism, State,
Security Policies

© 2021 PESA All rights reserved

ABSTRACT

In our research, idealism and realism, two traditional approaches that direct security policies, are examined, and their changes in the course of history are examined in multifaceted way. Variables such as power struggles of humanity, desire to organize, wars, the need to be safe, peace processes have led these two approaches to dominate each other from time to time. The nature of human has also been the subject of controversy, realists thought that people are passionate and selfish, idealists have stated that human beings tend to be good and peacefully. There has not been a certain advantage over the two thoughts. According to the conditions of their time, one outweighed the other and became an accepted idea.

The structure and activities of the states have been among the topics where two thoughts are separated. In the international system, the realist analysis, which accepts the main actor as the state, is separated from the idealist idea that expresses the acceptance of various formations outside the state also as actors. They also offered different ideas on how the policies that states should implement should be formed. Two traditional thoughts have replaced each other throughout history, sometimes both have been tried to be applied. In the article, the developments of the two thoughts, their distinctions in the historical context, the turning points and their criticisms are examined from different perspectives.

1. GİRİŞ

Güvenlik, tarihte devletlerin ilk önceliklerinden biri olmuş, devletler politikalarını değişen tehditlere göre şekillendirmişlerdir. Yerleşik bir uluslararası sistemin olmaması, devletlerin kendi çözümlerini üretmek zorunda kalmasına ve uluslararası ilişkilerin anarşik bir yapıya bürünmesine neden olmuştur. Bu yapının bir sonucu olarak, güvenlik politikaları yeni bir alan olarak son yıllarda ağırlık kazanmaktadır. Güvenlik politikalarını besleyen iki ana damar olarak realizm ve idealizm akımları

politikalara yön vermede önemli bir yer tutmaktadır. Günümüzdeki çatışmaların sebeplerini anlamak için geçmişteki çatışmalara, sonuçlarına, aktörler arasındaki ilişki ağına ve verilmiş tepkilere gitmek gerekmektedir.

Güvenlik kavramı incelenirken güç, çıkar, tehdit, risk, tehlike gibi kavramlara da bakmak, onlarla ilişkiler kurmak da gerekmektedir. Bu kavramların yapısı, büyüklüğü ve değişimleri güvenlik politikalarını şekillendirmektedir. Son yıllarda sadece askeri değil, ekonomik, kültürel, toplumsal, teknolojik, sağlık, çevre gibi alanlarda da güvenlik politikaları tesis edilmeye başlamıştır. Dünyanın geleceğini sağlam temeller üzerine oturtmak için kapsamlı güvenlik politikaları oluşturmak ve iş birliğine odaklanmak gerekmektedir. Günümüzde ise tehditlerin arttığı ve çeşitlendiği söylenebilir. Kapsamlı ve etkili bir güvenlik politikası tesis edebilmek için sorunun temellerine inmek gerekmektedir.

2. KAVRAMSAL OLARAK GÜVENLİK

Türk Dil Kurumu'na göre güvenlik, "toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet" olarak ifade edilmektedir. Farklı bir tanımlamasında ise, "devlet olarak örgütlenen bir toplumun düzen ve güvenirlilik içinde bulunması durumu" şeklinde açıklanmaktadır.

İnsanlığın başlangıcından itibaren "güvenlik" önemli bir kavram olarak görülmektedir. Sıkça kullanılan bir kavram olmasına rağmen herkes tarafından kabul edilen ortak bir tanımı yoktur. Güvenlik, genel manada güvensizlik yaratabilecek ihtimallerin yok edilmesi olarak ifade edilmektedir. Bu ihtimaller yokluk, şiddete maruz kalma, eksiklik, fakirleşme ile karşılaşma şeklinde tanımlanmıştır. Güvensizlik ihtimalleri risklerin gün yüzüne çıkmasını sağlamakta, riskler de meydana gelebilme olasılığı oranında endişe ve korku yaratmaktadır. Bu hal tehlike olarak algılanmakta ve tehdit olarak görülmektedir. Tehdit beraberinde algılayanın bir önlem almasına sebep olmaktadır (Dedeoğlu, 2014). Risk ve tehdit olguları, güvenlik kavramının anlaşılmasında önemli bir yer teşkil etmektedir. Risk olması muhtemel bir vakanın ve şiddetinin, ona maruz kalan insanlara veya kaynaklara olumsuz etki potansiyeli olarak ifade edilebilir. Tehdit ise bir tarafın talepleri reddedildiğinde karşı tarafı şartlı bir taahhüde bağlı olarak cezalandırma faaliyetleri olarak tanımlanabilir (Küçükşahin, 2006).

Soğuk Savaş Dönemi'nden itibaren yapılan akademik çalışmalarda güvenlik kavramının boyutları ve içeriği değişmiştir. Soğuk Savaş Dönemi'nin ilk zamanlarında çıkarlar ve tehditler üzerinden yorumlanan güvenlik, bu dönemin bitimine doğru risk, korku ve şiddet kavramlarını da içine alarak büyümüştür. Yine aynı dönemin sonlarında güvenlik çalışmalarının yalnızca sonuçlara bakılarak ele alınmaması ve nedenlere de göz gezdirilmesi gerekliliği fikri oluşmuştur. Böylece Eleştirel Güvenlik Çalışmaları hız kazanmıştır. Bu anlayışta güvenlik sorunlarının kaynağına inilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Klasik güvenlik çalışmaları jeopolitik yarışların gerçeklikleri üzerine kurulu iken, eleştirel güvenlik çalışmaları savaşlar, sosyal kırılmalar gibi sosyo-politik olaylar çerçevesinde meydana gelmiştir. Bu yönüyle eleştirel güvenlik çalışmalarının fikri anlamda idealizmden esinlendiği söylenebilir. Eleştirel güvenlik, Frankfurt Okulu'ndan kaynağını almıştır. Frankfurt Okulu, Alman idealizmi ile Amerikan faydacılığını bütünleştirerek bir güvenlik betimlemesine gitmiştir. Marksizme önemli bir rol ithaf etmesine rağmen güvenliği, sınıf çatışması yerine otorite ve önyargılar bağlamında konumlandırmıştır (Birdişli, 2014).

2.1. Realist Görüşler Işığında Güvenlik

Realist görüşe sahip Hobbes, Machiavelli, Rousseau gibi yazarlar barışın sağlanması ve sürdürülmesi konusunda karamsar düşüncelere sahiptirler. Bu düşüncelerinde insanın doğası önemli bir yer tutmaktadır. Onlara göre insan ve insan doğası düşünüldüğü kadar iyi değildir. İnsanlar güç tutkunu, bencil canlılardır ve çıkarlarını her şeyin üstünde tutmaktadırlar. Uluslararası politikada, devletlerarası ilişkilerde bunun yansımalarını görmektedirler. Görüşün ilkelerini ise, ilk kez E.H. Carr ve Hans Morgenthau belirlemiş, daha sonra Reinhold Niebuhr, John Herz ve Henry Kissinger gibi yazarların da katkısı ile şekillenerek, realizm uluslararası politik akademik çalışmalarda yerini almıştır (Yalçınkök,

2015).

2.1.1. Klasik Realizm

Klasik realistlere göre insanlar kötü, çıkarıcı, güç bağımlısı, günahkâr ve açgözlü bir doğaya sahiptir. Klasik realizm, uluslararası politikaları ele alırken merkeze insan doğasını koymuştur. Onlara göre insanın sahip olduğu bu doğayı anlamadan uluslararası politikanın anlaşılması çok zordur (Arı, 2018).

Klasik realizmin önemli figürlerinden Hobbes'a göre, insanların birincil güdüsü kendini koruma arzudur. İnsanlar hayatlarının korunmasında yalnız olmasalar da tek başınadırlar. Çünkü hayatları kendileri kadar kimsenin umurunda değildir. Bu yüzden kimseye güvenmezler. Yaşamak için muhtaç oldukları kaynakların sınırlı olması nedeniyle diğer insanlarla rekabet etmek zorundadırlar. Sonuç olarak insanların doğal bencilliğinin sürekli çatışma getirmesi muhakkaktır (Arnhart, 2013). Savaşların ve çatışmaların bitmesi, kaynaklar sınırlı olduğu müddetçe olanaksız olarak görülmektedir. Rousseau ise, Hobbes gibi insanların tamamen bencil ve yalnız olduklarını ileri sürerken, farklı olarak doğalarının iyi olduğunu ifade etmektedir. İnsanlar doğa durumunda benlik merkezli olduklarından ve diğer insanlardan etkilenmediklerinden iyi olacaklardır. Çünkü bu durumda insanlar, kötülüğün yegâne kaynağı olan diğer insanlara bağımlılıktan muaftırlar (Arnhart, 2013). İnsanların birbirine bağımlılıkları, bir arada yaşamaları özlerinin değişime uğramasına ve çıkar çatışmalarına sebep olmaktadır.

Otuz Yıl Savaşları'na son veren Westphalia Antlaşması, milletler arası hukuk sürecinin başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir. Westphalia Antlaşması, modern devletin oluşmasında önemli bir aşama olarak görülmektedir (Hague ve Harrop, 2016). Bu antlaşma ile devletler, Papalık karşısında üstün konuma geçmekte ve Papalığın uluslar üstü otoritesi zayıflamaktadır. Artık uluslararası platformda devletler önemli bir aktör olarak değerlendirilmektedir. Ulus devlet tanımının yerleşmesinde Jean Bodin'in "egemenlik" kavramını tanımlaması önemli yer tutmaktadır. Bodin'e göre egemenlik, bir devletin mutlak ve sürekli gücüdür. Yani en büyük buyurma gücüdür. Özellikleri ise bölünmezlik, mutlaklık ve sürekliliktir (Birdişli, 2014). Ayrıca devleti egemen ve tebaa temelinde inşa eden Bodin, egemenliğin olmazsa olmazı olarak şiddeti işaret etmektedir. Çünkü, egemenliği ortaya çıkaran şiddettir (Birdişli, 2011). Klasik realist düşüncenin öncülerinden Machiavelli devletin gücünün artması için her yolun meşru olacağı görüşünü savunmuştur. Bu algısında yaşadığı dönemde İtalyan şehir devletleri arasındaki rekabet ve karmaşa etkili olmuştur. Karmaşadan kurtulmanın yolu olarak da devlet ve güç odaklı çözümler ileri sürmüştür. Çünkü güçlü ve merkezi bir otorite yokluğunda karışıklık kaçınılmaz olmaktadır (Birdişli, 2014).

Klasik realist düşüncede uluslararası sistemin temel öznesi ulus-devlettir. Öyle ki, kuvvet kullanma yoluyla güvenliğin sağlanması hususunda devlet dışında herhangi bir öznenin bulunmaması ile beraber güvenliği ihlal eden tehditler, yine bizzat devletlerin kendilerinden kaynaklanmaktadır. Realizm açısından birinci sırada olan devletin güvenliğidir (Ergüven, 2016). Devletin güvenliği aynı zamanda o devlette yaşayan bireylerin güvenliğidir. Bir özne olarak devlet daima kendi çıkarlarını korumak ve artırmak yönünde davrandığı için rasyoneldir. Bu düşünceye göre temel aktör devletler olduğu için, uluslararası politika devletler arasındaki siyasal faaliyetler olarak kabul edilmektedir. Uluslararası hukukun da politikanın da aktörleri ve muhatapları devletler olarak görülmektedir. Devletler kendi gayeleri ve güçleri oranında faaliyetlerde bulunmaktadırlar (Arı, 2017).

Realist açıdan bakan düşünürler, öznesi devletler olan uluslararası sistemin kargaşaya ve rekabete sebep olacağı fikrindedirler. Onlara göre uluslararası sistem, devletlerin sürekli kendi çıkarlarını kolladıkları bir güç mücadelesi alanı olarak tahayyül edilmektedir. Her devlet güç dengesinin başka bir devlet lehine değişmemesi için önlemler almaktadır. Devletler kendi aralarında bir iş birliği yaptıklarında mutlak kazanç yerine göreceli kazançlarına bakmaktadırlar. Machiavelli, Prens adlı kitabında "Başkasının güçlenmesine yol açan kendi sonunu hazırlar çünkü bir hâkimiyet ya askeri güç ya da taktik ile elde edilir ve güçlenmiş bir devlet için her iki seçenek de kuşkuludur" (çev. 2015) ifadesi ile devletlerarası rekabetin yadsınamaz bir gerçek olduğunu ifade etmektedir. Devletler kendilerini güvende hissetmek için güçlü olmak, her türlü rekabete hazır olmak zorundadırlar.

Klasik realist analizlerde güç bir araç değil, ulaşılması gereken bir amaçtır. Hobbes'un deyişiyle, "güç üstüne güç" isteği en temel insan güdüsüdür" (Heywood, 2016). Devletin güvenliği için askeri güç ve kapasite artırımı, askeri stratejilerin geliştirilmesi birincil önceliktedir. Diğer alanlar ise ikinci plandadır. Klasik realistler, bu hiyerarşik ayırmadan yola çıkarak politikaları yüksek ve düşük politikalar olarak tasnif etmektedirler. Yüksek politikayı askeri güç ve stratejiler belirlerken; sosyal, ekonomik ve kültürel alanlar ise düşük politikanın alanları olarak görülmektedir (Arı, 2017). Realist algıda güç ve üstünlük her şeydir. Üstünlük, bir devletin savaşmadan amaçlarına ulaşma yetisi olarak görüldükçe, güçle birlikte önemini muhafaza edecektir (Ahrari, 2017). Samuel Huntington'un deyişiyle "üstünlüğün önemli olup olmadığını sormak, gücün önemli olup olmadığını sormakla eşdeğerdir. Bu soruya ise yalnızca 'elbette' diye cevap verilebilir." (Huntington, 1993).

2.1.2. Neorealizm (Yapısalcı Realizm)

Neorealizmin, davranışsalcılığın eleştirilerine karşılık olarak 1979 yılında Kenneth Waltz'ın kaleme aldığı "Theory of International Politics" adlı eseriyle birlikte ortaya çıktığı söylenebilir. Waltz, klasik realizmin aksine insan doğasının merkeze alınmaması gerektiğini, daha bilimsel (davranışsalcı) bir yaklaşımla sistem ve yapıların vurgulanması fikrini savunmuştur (Arı, 2018). Kenneth Waltz ve John Mearsheimer, her devletin kendi çıkarlarını ön planda tuttuğu için oluşan rekabetin yerleşik bir uluslararası sistemin oluşmasını engellediğini ve anarşik bir yapıya neden olduğunu ileri sürmektedir. Bu anarşik yapı sebebiyle her devlet kendini güvende altına alacak politikalar geliştirmek zorunda kalmaktadır. Onlara göre uluslararası politika geçmişte olduğu gibi gelecekte de şiddete meyilli olacaktır (Baylis, 2008).

Neorealizmin üzerinde durduğu en önemli başlıklardan biri de güvenlik ikilemidir (Tüysüzöğlu, 2013). Ülkeler arasındaki rekabet ve ona bağlı olarak meydana gelen karşılıklı güç artırımı 'güvenlik ikilemlerine' sebep olmaktadır. Güvenlik ikilemine göre devletler, uluslararası ilişkileri "sıfır toplamı bir oyun" biçiminde algılamaktadırlar. Göreli kazançlar düşüncesi, devletlerin dış politikalarını belirlemektedir. Uluslararası sistemin anarşik yapısı dolayısıyla ülkelerin birbirlerinin niyetleri hakkında emin olamaması, her zaman en kötü durumu düşünmeleri güç yarışına dönüşmekte, istenilirse de savaş ve çatışmalara sebep olabilmektedir (Bilgiç, 2011).

Neorealizm, savunmacı ve saldırgan realizm olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Savunmacı realizm, anarşi şartlarında iş birliği yapma üzerine Robert Jervis'in fikirlerinden ilham alan bir teorik yaklaşımdır. Charles Glaser, Stephen Walt ve Stephen Van Avera da fikirleriyle savunmacı realizmin gelişime katkı sağlamıştır. Bu yaklaşıma göre uluslararası çatışmalarda savunmaya geçen taraf avantaj kazanmaktadır. Saldırılara karşılık verecek kolektif kimlik, coğrafi koşullar ve teknoloji saldıran tarafın zorlanmasına sebep olacaktır. Böylece devletler, diğer devletlere zarar vermeden ve tehdit oluşturmadan güvenlik ikilemlerinin etkilerini azaltarak güvenlik ihtiyaçlarını karşılayabilecektir (Doğan, 2017). Bu dengeyi bozabilecek eylemlerde bulunan devletlere karşı dengeyi kuran devletler görece zayıf duruma düşebilecekleri için, saldırgan devlete karşı dayanışma ve iş birliğine gireceklerdir. Böylece güç dengesi tekrar oluşacaktır (Tüysüzöğlu, 2013). Stephen Walt ise, "tehdit dengesi" teorisinde devletlerin tehdit tanımlamalarına göre dengeleyici politikalar geliştirdiğini belirtmektedir. Devletlerin tehdit tanımlamalarını askeri yetenekler ve kapasite, coğrafi yakınlık ve niyet olarak tasnif edilmiştir (Doğan, 2017).

Saldırgan realizm John Mearsheimer, Fareed Zakaria ve Randall Schweller gibi yazarların görüşleriyle şekillenmektedir. Saldırgan realizm ana hatlarıyla beş unsur üzerinde yoğunlaşmaktadır: Uluslararası sistemin anarşikliği, güçlü devletlerin saldırgan olması, devletlerin birbirlerinin niyetlerine güvenmemesi, devletlerin ana gayesinin varlıklarını garantiye almak olduğu ve güçlü devletlerin rasyonel davranan aktörler olduğudur (Doğan, 2017).

Saldırgan realizmin en önemli ismi John Mearsheimer, uluslararası sistemde çok kutupluluğun çatışmalara sebep olacağını, çift kutupluluğun ise dengeyi sağlayacağını belirtmektedir. Fareed Zakaria ve Randall Schweller ise savunmacı realizmin devletlerin siyasal ve coğrafi büyüme amaçlarını tam olarak açıklayamadığını ifade etmişlerdir (Aktaran Tüysüzöğlu, 2013). Savunmacı yaklaşım

dengeye odaklanırken, saldırgan realizm bu dengenin güçlü devlet lehine bozulması gerektiği üzerinde durmaktadır. Saldırgan devletler kısa ve çıkar merkezli kısmi ittifaklar kurmaktadır (Tüysüzöğlu, 2013).

2.2. İdealizm Işığında Güvenlik

İdealizmin kökenleri Aydınlanma Dönemi'ne, özellikle John Locke ve Immanuel Kant'a kadar uzanmaktadır (Ergüven, 2016). Tarihsel olarak Avrupa'da gelişen burjuvazinin aristokrasinin ayrıcalıklarını sınırlandırmasıyla ortaya çıkmış ve kaynaklarını burjuvadan alan bir demokrasi anlayışı getirmiştir (sınırlı oy hakkı, cumhuriyet, laiklik, parlamentarizm vs.) (Örmeci, 2014). Güvenlik politikalarında idealizm, savaşların başlamadan önlenmesi ve dünyada barışçıl sistemin kurulması hedefindedir. Realistler, idealist düşünceyi iki dünya savaşı arasındaki dönemde sistematik realist düşüncelerinden kopuş olarak görmektedir. Realistler kendi fikirlerini sağlamlaştırmak, tanımlamak için idealizm yaklaşımını ortaya koymuş ve farklılıklardan yola çıkmıştır (Uğrasız, 2003).

İdealizm, realist düşüncenin aksine insan ve insan doğası hakkında olumlu görüşler sunmaktadır. Bireyin kendini gerçekleştirme, mutlak iyiye, değişmez hakikate ulaşması amaç edinilir. İnsan doğası iyiye meyillidir. Dolayısıyla yardımlaşma, dayanışma ve iş birliğine yatkındır. Savaş yerine barışı tercih eder. İnsanların kötü davranış göstermesi onların yapılarından kaynaklanmamaktadır. Olumsuz çevre şartları, ihtiyaçlara cevap vermeyen kurumsal ve yapısal düzenlemeler insanları bencil davranmaya, diğerlerine zarar vermeye itmektedir (Kocakenar, 2015). Bencillik ve saldırganlık en son safhada savaşlara ve büyük çapta kayıplara sebebiyet vermektedir. Oysa idealist anlayışta savaşlar kaçınılmaz bir şey olmadığı gibi uluslararası yapının anarşik özelliğinin ortadan kaldırılması halinde önlenilmekte veya azaltılabilmektedir.

İdealistlere göre demokrasinin, barışı teşvik etmesi önemli bir noktadır. Uluslararası toplumda otoriter yönetimlerin sayısının azalması, yerini ise demokratik yönetimlerin alması devletlerarası istikrarı ve barışı destekleyecektir. Savaşlar ve çatışmaların bir nedeni olarak da baskıcı yönetimler görülmektedir. Kant'ın Demokratik Barış Teorisi'ne göre, demokrasiler birbirleriyle savaşmazlar. Her zaman anlaşabilecekleri ortak bir payda vardır (Ergüven, 2016). Bu teoriye göre iç politik faktörler barışın tesis edilmesinde ana unsurlardandır. Uluslararası düzende liberal demokrasilerin bulunması, ilişkilerde ve sistemde istikrarın meydana gelmesine katkı vermektedir (Ağır, 2006). Halkın yönetimde temsil edildiği bir ülke, savaşmaya istekli olmayacaktır. Devletler eğer barıştan yana pozisyon almıyorlarsa bu, o devleti yönetenlerin halkın iradesine saygı göstermediği anlamına gelmektedir.

İdealizmde de devletler ön planda olmakla birlikte uluslararası örgütler, hükümet dışı örgütler, çok uluslu ortaklıklar, uluslar üstü örgütler ve bireyler önemli bir yer tutmaktadırlar. İdealizm devletlerarası iş birliğinin bu güçler arası rekabeti azaltıp, karşılıklı güveni sağlayabileceğini savunmaktadır. Devletlerarası sıkı iş birliği, devletler üstü onlar arasında adaleti sağlayacak bir yapının oluşabileceği düşüncesi anlaşmazlıkların azaltılabileceği kanısı uyandırmaktadır. Realizmin savunduğu uluslararası sistemde anarşik yapının varlığını kabul eden idealizm, bu durumun ortadan tam manasıyla kalkmayacağını ama en azından olumsuz etkilerinin azaltılabileceğini savunmaktadır (Ergüven, 2016). Ayrıca realizmin ulus devlet rasyonel davranış algısını reddetmektedirler, onlara göre devletlerin değişmeyen politikaları yoktur farklı durumlara göre politikalar değişebilir.

İdealistler, uluslararası hukuk ve uluslararası örgütler gibi uluslararası ilişkilerin yasal ve resmi yönleri ile insan hakları gibi ahlaki yönleri üzerinde durma eğilimindedirler. Onlara göre, hukuka saygı, ortak küresel değerler ve uluslararası örgütlerin gelişmesine dayanan ve bu gelişmelerin egemen olduğu yeni bir dünya kurmaktır. Uluslararası sistemde gizli diplomasi yerine açık diplomasinin geliştirilmesi ve desteklenmesi, tüm milletlerin kendi kendini yönetmeye başlaması (self-determinasyon), devletler hukukunun yerleştirilmesi ve gelişmesi, uluslararası kurumların oluşturulması, barışın tesis edilmesi ve güçlendirilmesi açısından önemlidir (Örmeci, 2014).

İdealistler, önceliği sadece realistlerin deyimiyle yüksek politikaya (askeri-stratejik meseleler) vermemiş, realistlerin düşük politika olarak adlandırdıkları ekonomik ve sosyal konulara da aynı

derecede önem vermişlerdir. İdealist düşüncelerin en çarpıcı özelliği ise büyük savaşlar ve yıkımlardan sonra bir umut beklentisiyle destek görüp gelişmeleridir. Bu algının tezahürü Atina'nın yıkılış döneminde Aristo'nun fikirlerinden, I. ve II. Dünya Savaşları sonrasındaki barış beklentisine kadar görülebilmektedir (Birdişli, 2011). İdealizm, uluslararası örgütlenmeyi merkeze alması, evrensel yasaları önemsemesi, iş birliği ile güvenliği bütünleştirmesi, uluslararası toplum düşüncesi, eleştirel güvenlik algılayışı, anlaşmazlıkların çatışma yerine uluslararası toplumun uzlaşısı ile çözülmesi gibi düşünceleri ile etkisi sürekli hissedilecek bir düşünce akımı olarak görülmektedir (Dedeoğlu, 2014).

3. GÜVENLİK POLİTİKALARINDA REALİZMİN VE İDEALİZMİN TARİHSEL ETKİLEŞİMLERİ

Westphalia Antlaşması, modern devletin doğuşunda bir milattır. Antlaşma ile kilisenin etkisi azalmış, devletlerin statüsü üstün konuma geçmiştir. Uluslararası dengelerde devlet ana aktör olarak önem kazanmıştır. Modern devletin doğuşu ile Hobbes'un düşüncelerinden itibaren devletlerin sorumlu olduğu ana görev vatandaşının güvenlik ihtiyacını karşılamak olmuştur (Yalçın, 2017). Bu devlet sistemi, Fransız İhtilali ile etkisini artırmış, ulus devlet anlayışı Avrupa'ya ve sonrasında dünyaya yayılmıştır (Daban, 2017). İlişkiler bundan sonra devletlerin politikalarına, güç dengelerine ve güvenlik algılarına göre şekillenmiştir.

Realizmin egemen olduğu bu dönem, I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar devam etmiştir. 1914 yılına gelindiğinde ise sömürge paylaşma rekabeti ve değişmeye başlayan güç dengelerinin bulunduğu yeni ortamda, askerî açıdan güçlenmiş büyük Avrupa devletlerinin politikalarını parlamentolar yerine tek kişiler, idealizm algısını da korkular ve tehditler belirlemeye başlamıştır. Sanayileşmenin artması, özgürlük taraftarı liberalizm ile zamanla emperyalizme dönüşen milliyetçilik anlayışı, uluslararası iş birliği ortamının yaratılmasını engellemiştir (Sander, 2012). Böylece dünyanın sahip olduğu sınırlı kaynakların paylaşılması yarışı, hiçbir devletin mutlak bir güvenlik ortamında olamayacağını işaretlerini vermiştir (Dedeoğlu, 2014). I. Dünya Savaşı insanlık için çok ağır bir tecrübe olmuş, galip olan devletler bile altından kalkması güç kayıplar vermişlerdir. Dünya geneline yayılan umutsuzluk, karamsarlık tablosu ülkeleri başka arayışlara itmiştir. Bu tablo idealizmin etkin olacağı bir dönemin başlangıcını işaret etmiştir.

Savaşın sona ermesi on yıl içinde uluslararası ilişkiler üzerine akademik çalışmalarda keskin bir değişim meydana gelmiştir. 1930'lar boyunca uluslararası hukuk ve uluslararası örgütlenme alanlarında sıklıkla şekil ve yapı üzerine yoğunlaşmış, ana amaç olarak bir dünya örgütlenmesi belirlenmiştir (Huntington, 2016). Bu düşüncenin en büyük destekçilerinden ABD Başkanı Wilson'a göre Avrupa'daki güçler arası rekabet bu yıkıma sebep olmuştur, bir daha yaşanmaması için de güçler arası rekabet değil, güç topluluğu oluşturulmalıdır. Bu düşünceden yola çıkarak Paris Konferansı'nda Milletler Cemiyetinin kurulmasını teklif etmiştir. Milletler Cemiyeti ile devletlerarası hâsıl olan anlaşmazlıkların çözümünde üstün bir yapı ve otoritenin hakemlik yapmasını öngörmüştür. Ayrıca Avrupa dışından yirmi altı ülkenin de kurucu üye olması, yeni ve daha kapsayıcı bir dönemin başlangıcının ipucu olmuştur. Ancak, Milletler Cemiyetinin iki büyük güç ABD ve Sovyetleri barındırmaması cemiyetin etkisinin zayıf olacağını da işaretlerini vermiştir (Roberts, 2015). İdealizmin etkisi Milletler Cemiyetinde yoğun şekilde görülmüştür.

İdealizmin önemli savunucusu Wilson'un kendi ülkesinden destek alamaması, idealist düşüncenin gözden düşmeye başlamasının nedenlerinden biri olmuştur. Özellikle 1940'ların sonlarında Amerikalı yazarlar hukukilik, ütopyacılık, ahlakçılık, Wilsonculuk ve duygusallığı küçümsemişler ve her fırsatta eleştirmişlerdir (Huntington, 2016). ABD Kongresi, ülkenin Milletler Cemiyetine üye olmasını engellemiş, ülkenin Yalnızcılık Politikasına dönmesini sağlamıştır. ABD'nin devre dışı kalması ile Milletler Cemiyeti, İngiltere ve Fransa'nın hegemonyasına girmiş ve bu güçlerin etkisinde kararlar almaya başlamıştır (Sander, 2012). Milletler Cemiyeti tam manasıyla adaleti sağlayamamış, II. Dünya Savaşı'na engel olamamıştır.

I. Dünya Savaşı'nın mağlup devletleri ile imzalanan ağır şartlı antlaşmalar, Almanya'da Nazi yönetiminin yükselişi, Mussolini'nin İtalya'yı büyük devletlerden biri yapma arzusu, Uzak Doğu'da Japonya'nın yayılmacı politikaları gibi nedenlerden dolayı ikinci bir dünya savaşı kaçınılmaz olmuştur.

Milletler Cemiyeti müdahale etmeye çalışmış, savaşın çıkmasına engel olamamıştır. Milletler Cemiyeti'nin bu pasif hali sonrasında yoğun bir şekilde sorgulanmasına neden olmuştur (Roberts, 2015). İdealist düşünce güç kaybetmiş, yerini realist fikirlere bırakmıştır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Milletler Cemiyetinin hedeflerine benzer şekilde uluslararası anlaşmazlıkları çözecek bir örgüt olarak Birleşmiş Milletler kurulmuştur. Birleşmiş Milletler barış ve uluslararası güvenliği sağlamanın yanı sıra temel insan hakları, cinsiyetlerin eşitliği ve bütün halkların ekonomik ve sosyal refahını sağlamak gibi görevler üstlenmiş, Milletler Cemiyetinden farklı olarak da yaptırım gücünü artıracak tedbirler almıştır (Aktaran Birdişi, 2010). İdealist düşüncenin bir yansıması olarak görülen örgüt yeterince etkili olamamış, BM'ye rağmen güç yarışı devam etmiştir. Özellikle Avrupa'nın güçlü devletlerinin savaştan sonra güçsüzleşmesi ile ABD ve Sovyetler arasında hâkimiyet alanını genişletme yarışı başlamıştır. Bu iki devlet savaşta güç birliği içinde olmalarına rağmen savaştan sonra nüfuz alanlarını genişletme ve ideolojilerini geniş coğrafyalara yayma rekabetine girişmiş ve günümüze kadar gelen uluslararası sistemi şekillendirmişlerdir. Bu iki devlet arasında karşılıklı güç ve kapasite artırımı, tüm devletleri tedirgin etmiş silahlanma yarışı sürmüştür. Bu iki gücün etrafında güvenlik ihtiyacı hisseden diğer devletler bloklaşmaya başlamıştır. ABD ve SSCB blok önderleri olmak üzere NATO (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) ve Varşova Paktı gibi örgütler ortaya çıkmıştır. NATO artan Sovyet tehdidine karşı Avrupa'yı korumak için kurulmuş, buna karşı da SSCB önderliğinde Doğu Avrupa, Kafkasya ve Orta Asya ülkelerinin içinde bulunduğu Varşova Paktı kurulmuştur (Erdem, 2019). Güç dengesi ve caydırıcılık temelli iki kutuplu dünya düzeni başlamış, Soğuk Savaş Dönemi olarak da adlandırılan bu dönemde realizm etkili olmuştur. Huntington, Soğuk Savaş Döneminde dünyanın siyasi ve iktisadi sistemlere veya ekonomik düzeylere göre tasnif edilip birinci, ikinci ve üçüncü dünyalara ayrıldığını ifade etmiştir (Özer, 2007).

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Soğuk Savaş Dönemi bitmiş, Rusya Gorbaçov ve Yeltsin dönemlerinde uluslararası politikalarda duraklama ve geçiş süreci yaşamış, bu süre zarfında ABD tek güç olarak varlığını hissettirmiştir (Erdem, 2019). Soğuk Savaş'ın bitmesiyle doğu-batı arasındaki ideolojik çatışma azalmaya başlamış, idealizm güçlenme sinyalleri vermiş, artık devletlerarası savaşların biteceği düşünülmüş, yeni değerlerin bireyler ve devletlerde iş birliğini artıracakı öngörülmüştür. Bazı yazarlar, Soğuk savaşın bitmesiyle beraber dünyanın daha huzurlu ve barışçıl olacağını iddiasında bulunmuş, küresel bir sivil toplum düşüncesi iyimser bir şekilde ifade edilmiştir. 2004 yılında yapılan bir araştırmaya göre Soğuk Savaş sonrası dönemde devletler arasındaki savaşların tüm savaşlara oranı %17'den %4'e gerilerken, yerel boyutlardaki çatışmaların oranının ise %96'ya yükseldiği ifade edilmiştir. Bu araştırma çatışmaların yönünün, boyutlarının değişimini ispatlar niteliktedir. Vancouver'da bulunan İngiliz Kolombiyası Üniversitesinin yayımladığı 2005 tarihli İnsani Güvenlik Raporunda, 1990'lardan itibaren silahlı çatışmalarda %40, büyük boyutlu çatışmalarda ise %80 düzeylerinde bir azalma olduğu belirtilmiştir (Erenel, 2020). Bu gözle görülür azalma barışçıl bir dünya için umutları yeşerten bir veri olmuştur ancak anlaşmazlıklar bitmemiştir.

1991 Körfez Savaşı, eski Yugoslavya'nın bazı bölgelerinin çatışmayla ayrılması, Orta Doğu'da çatışmaların sürmesi, 2003 Irak Savaşı ve "teröre karşı savaş" lanse edilerek askeri müdahalelerde bulunulması ile güvensizlik ve sürekli güvenlik rekabeti dünyasında yaşamının zorunlu bir hale geldiği görülmüştür (Baylis, 2008). II. Dünya Savaşı'nın bitmesiyle beraber büyüyen Sovyet baskısına karşı Avrupa'yı korumak için kurulan NATO'nun sürekliliği, özellikle Soğuk Savaştan sonra Avrupa tarafından sorgulanmaya başlanmıştır. Ancak Yugoslavya bunalımındaki Avrupalı devletlerin pasif tutumu ve Körfez Savaşı, Avrupa için NATO'nun önemini ortaya koymuş ve tartışmalar ortadan kalkmıştır. Tehditlere karşı örgütlenme zorunluluğu AB ülkelerinin NATO'dan ayrı olarak Maastricht Antlaşması ile ortak bir dış politika yürütme antlaşması yapmasına neden olmuştur. Ancak her AB üyesinin bu örgütlenme için aynı derecede istekli olmaması hedeflere ulaşılmasını engellemiştir (Kesgin, 2020). Devletler arası iş birliğinin olduğu dönemler zaman zaman olsa da aldatılma olasılığı ve göreceli kazanç düşüncesi uzun soluklu bir barış ortamı tesis edilmesini engellemiştir.

11 Eylül 2001'de ABD'ye yapılan ikiz kule saldırıları ile yeni bir dönem başlamış ve Bush doktrini ile bu dönem perçinlenmiştir. Güvenlik algılarında yeni bir dönüm noktası olan 11 Eylül olayları ile ABD'nin güvenlik algıları ve anlayışı değişmiş, dış politikada da buna bağlı olarak yansımalar yaşanmıştır.

Demokrasi ile güvenlik arasında yakın bir bağ kurulmuştur (Ağır, 2006). Başkan Bush değişimi açıklarken, tüm devletlerin bir karar vermesi ve tarafını seçmesi gerektiğini şöyle ifade etmiştir: “Her ulus şimdi bir karar almak zorundadır. Ya bizimlesiniz ya da teröristlerden yanasınız. Bugünden sonra terörizmi koruyan ve destekleyen hangi rejim olursa olsun Birleşik Devletler tarafından düşman bir rejim olarak addedilecektir” (Zamantioğlu, 2015).

Belirli bir düşman tanımının olmaması akıllara Usame Bin Laden’in El Kaide’sinden Afganistan’daki Taliban’a, Mısır’daki İslami Cihat’tan Lübnan’daki Hizbullah’a kadar; devletler olarak ise Afganistan ve Irak başta olmak üzere İran, Suriye, Libya, Sudan, Somali gibi İslâmî kimliği ve vurgusu baskın olan devletleri getirmekteydi (Özer, 2007). Akabinde 2002 yılında deklare edilen Yeni Ulusal Güvenlik Belgesi’ne dayanarak, ABD 2002’de önce Afganistan’a, ardından Gürcistan’a, 2003’te de Irak’a sonraki yıllarda ise Suriye ve Libya’ya askeri müdahalelerde bulunmuştur. “Özgürlük ve Demokrasi Getirmek” sloganıyla gerçekleştirilen operasyonlara, bazı devletler destek verirken, bazıları da rahatsızlıklarını dile getirmiştir (Efegil, 2008). Yapılan askeri müdahaleler, dünya genelinde gerilimlerin artmasına sebep olmuş, realist anlayış tam manasıyla hâkim olmasa da etkinliği idealizme oranla büyük ölçüde artmıştır. Ülkeler arası güç yarışı devam etmiştir.

Küreselleşmenin her konuda meydana getirdiği dönüşüm süreci dahilinde, tehditlerin asimetrik ve çok boyutlu bir düzeye varması tehditleri farklılaştırmış, bununla beraber güvenlik paradigmaları değişmiş, detaylanmış ve genişlemiştir. Meydana gelen değişim sadece askeri değil ekonomik, çevresel, kültürel, toplumsal güvenlik alanlarını da çok önemli bir konuma getirmiştir (Erenel, 2020). Kitle imha silahlarının yaygınlaşması (KİS), KİS’leri atma araçlarının teknolojik olarak gelişmesi, terörizmin küresel bir hal alması ve uluslararası terörist eylemlerde KİS’lerin kullanıma ihtimalinin bulunmaya başlaması, siber saldırılar, bölgesel etnik ve dinsel kimlik çatışmaları, otoriter yönetimlerin baskıcı tutumları, uluslararası organize suçlar, yasa dışı göçler, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, çevre sorunları ve salgın hastalıklar gibi daha çoğaltılabilecek birçok örnek; tehdit algılamalarının değiştiğine ve çeşitlendiğine kanıt olarak gösterilebilir (Sandıklı ve Emeklier, 2011). Bu değişimler Prusyalı bir general olan Carl von Clausewitz’in “Her çağ kendi savaşını yaratır” sözünü haklı çıkarır niteliktedir (Erenel, 2020). Bu gelişmelere bağlı olarak artık geleneksel güvenlik yaklaşımlarının yetersizliği ortaya çıkmış, çeşitli alternatif güvenlik yaklaşımları önem kazanmıştır.

ABD’nin hegemonyasına karşı zamanla yeni güçler rakip olarak ortaya çıkmıştır. ABD tek kutuplu düzenin devamını isterken, Çin ve Rusya düzende önemli değişiklikler yaratmak istemektedir. Bununla beraber bu ülkeler, kendilerini “güç dengesini” bozan ögeler olarak görmek istemeseler de diğer taraftan ABD, Çin ve Rusya’yı denge bozucu olarak görebilmektedir (Ahrari, 2017). Çin’in süper güç olmaya başlaması, 21. yüzyılın en önemli olaylarından biridir. ABD’yi rahatsız eden bu gelişme, dış ilişkilerini ve ekonomik politikalarını önemli ölçüde etkilemiştir. Asya-Pasifik’teki güçlü bir rakip, aynı zamanda ABD açısından o bölgedeki dengelerin bozulması anlamına gelmektedir. Uluslararası düzene karşı olan bu tür meydan okumalar devletler arasındaki rekabeti artırmakta ve küresel düzeyde karmaşanın, düzensizliklerin olmasına yol açmaktadır (Oba, 2019). Rusya ise Sovyetlerin dağılmasından sonraki durgunluk dönemini Putin’in önderliğinde aşmış, dünya siyasetinde eski etkili günlerine dönmeye başlamıştır. ABD’nin Orta Doğu’ya yaptığı müdahalelere karşılık olarak kendi varlığını o coğrafyada ortaya koymaya başlamıştır. Rusya agresif bir politikayla önce 2008’de Gürcistan’a ait Güney Osetya ve Abhazya’yı Gürcistan’dan ayırmış, ardından 2014’de Ukrayna’ya bir askeri müdahalede bulunup tüm uluslararası tepkilere rağmen Kırım’ı ilhak etmiştir (Erdem, 2019). Günümüzde ise Suriye’de askeri müdahalelerde bulunmakta ve zaman zaman ABD’yle çıkarları çatışmaktadır. Küresel güçlerin bu mücadelesi gelecekte de realizmin etkili olacağına dair bir işaret olarak görülebilir.

Çok kutupluluk, dünya genelinde ciddi bir belirsizliğe sebep olduğu için, ülkelerin güvenliğe olan ihtiyacı da giderek artmıştır. Bunun yanı sıra küresel terör, ülkeler arası büyük göçler başta olmak üzere ülkeleri ciddi anlamda tehdit eden çok önemli unsurlar ortaya çıkmıştır. Bunlarla nasıl mücadele edileceğinin mutlaka belirlenmesi ve ülkeler arasında iş birliği yapılması gerekmektedir. Hegemonya mücadelesinin yoğun olarak devam ettiği günümüzde küresel aktörlerin iş birliği yapma ihtimalleri de şüphelidir (Gökbaş, 2009).

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Güvenlik, ilk çağlardan günümüze insanlığın önceliklerinden biri olmuştur. Güvenlik kavramının kesin bir tanımının olmaması, sürekli değişim göstermesinden ileri gelmiştir. İçinde bulunduğu dönemin şartlarına bağlı olarak güvenliği etkileyen tehditler değişim ve gelişim göstermiştir. Bu tehdit değişimlerine karşı da hazırlanan güvenlik politikaları ile uyum sağlanmaya çalışılmıştır.

Güç ve iktidar hırsı insanın doğasından gelmekte olup tarih boyunca savaşımlara, yıkımlara sebep olmuştur. Realistler insanın doğasının bencil ve çıkarıcı olduğunu, bunun bu tür savaşımlara ve gerilimlere sebep olduğunu ifade etmişlerdir. Doğası gereği insan, çıkarları peşinde koşmak ve sonucunda savaşmak zorunda kalmıştır. Savaşlar arkasında yıkımlar bırakmış, her yıkım yeni bir güç rekabetine sebep olmuştur. İdealistler ise insanın iyiye eğilimi olduğunu, örgütlenerek savaşları engelleyebileceklerini düşünmüşlerdir. Onlara göre insan savaştansa barışa daha yatkın olmuştur. İnsanları savaşa iten şeyin olumsuz çevre şartları, adaleti sağlayamayan yapılar olduğunu ileri sürmüşlerdir. Güçlü bir örgütlenme ve adil bir yaklaşımla insanların barışçıl bir dünyada yaşayabileceklerini ifade etmişlerdir.

Westphalia Antlaşması modern devletin oluşumunda önemli bir aşama olmuş, kilisenin etkisinden kurtulan Avrupalı devletler daha aktif bir pozisyona geçmişlerdir. Uluslararası sistemde devletler en önemli aktör konumuna gelince yeni bir süreç başlamıştır. Bu süreçte realist yaklaşım, uluslararası sistemde en önemli aktörün devlet olduğu düşüncesiyle kabul görmüştür. Realistlere göre uluslararası ve uluslar üstü yapılar etkisiz olmaya mahkûmdur. Ancak realist yaklaşımın çıktısı olan savaşlar sonrası önemi anlaşılan idealist yaklaşım ise aktör olarak devletin yanı sıra uluslararası örgütler, hükümet dışı örgütler, çok uluslu ortaklıklar, uluslar üstü örgütler ve bireyler gibi çok boyutlu bir aktör tanımı yapmıştır. İdealist anlayışta devletlerarası anlaşmazlıkları uluslararası örgütlerin veya uluslar üstü yapıların hakem olarak çözeceği ve böylece savaşların azalacağı düşüncesi hakimdir.

Realist düşünce devletlerarası ilişkilerde gücün önemine değinmiştir. Onlara göre güç hedeflere ulaşmada bir araç değil, amacın kendisi olmuştur. Devletlerin 'yüksek politika' olarak ilk hedeflerinin güç ve kapasite artırımı olmasını ifade etmişlerdir. Bu anlayışa göre hareket eden devletler önce gerilimlerin artmasına, ardından I. Dünya Savaşı'nın çıkmasına sebep olmuşlardır. Savaşın büyük çaplı olumsuz etkileri görülünce realist fikirler bir süreliğine terk edilmiştir. O dönemden sonra etkin olan idealist düşünce, anlaşmazlıkların güç artırımı ile değil güç birleştirme ile çözüleceğini ileri sürmüştür. Milletler Cemiyeti kurulmuş ve devletlerarası ilişkilerde hakemlik rolüne bürünmüştür. Uluslararası sistemdeki anarşik yapı idealist fikirlerin egemenliğinin uzun sürmemesine neden olmuştur. II. Dünya Savaşı ve sonrasında Soğuk Savaş Dönemi realist fikirlerin egemenliğinde geçmiştir. İdealizmin ön gördüğü gibi uluslar ortak paydada buluşamamış ve sürekli bir gerilim hali devam etmiştir. Geçmişteki bu olaylara bakıldığında genel olarak realist düşüncenin ilişkilerde egemen olduğu söylenebilir istisna olarak iki dünya savaşı gibi çok ağır sonuçlu, insanlığı derinden etkileyen olaylardan sonra insanların idealist düşünceye dönüş yaptığı, ağırlık verdiği görülebilir.

Güvenlik politikalarındaki dönüm noktalarından biri olarak 11 Eylül 2001'de meydana gelen olaylar gösterilebilir. Bu olaylar sadece ABD'yi değil tüm dünyayı derinden etkilemiştir. ABD'nin belli bir düşman tanımı yapmadan bir savaşta olduğunu ilan etmesi ile dünya daha gerilimli bir hal almıştır. Sonrasında ABD'nin agresif dış politikaları dünya düzeninin karmaşılaşmasına neden olmuştur. Bu karmaşa yeni tehditlerin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Terörizmin küreselleşmesi ve terörist faaliyetlerde kitle imha silahlarının kullanılabilme ihtimalinin belirmeye başlaması, bazı bölgelerde etnik kimlik ve din eksenli çatışmalar, otoriter yönetimlerin varlığı, siber saldırılar, nükleer silahlanma, çevre sorunlarının tüm dünyayı etkileyecek şekilde ağırlaşması, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı, salgınlar, düzensiz göçler, nükleer silahların yaygınlaşması, ekonomik saldırılar gibi pek çok örnek tehdit algılamalarının revize edilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Ayrıca güvenlik politikalarında geleneksel yaklaşımların tek başına sorunlara tepki vermede yetersiz kaldığı kabul görmeye başlamış, yeni yaklaşımlara da ağırlık verilmiştir.

Günümüzde ise çok kutupluluğun dünyayı belirsizliğe sürüklediğini, güçlü devletler arasında rekabetin realist düşüncelerin güçlenmesine neden olduğu söylenebilir. ABD, Rusya ve Çin aralarında sıcak çatışmaya girmeden, farklı tarafları destekleyerek dünyanın farklı yerlerinde vekalet savaşları yapmaktadır. ABD'nin SSCB ile 1987 yılında imzaladığı, sonrasında Rusya ile devam eden Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Anlaşması'ndan ve 1972 yılında yine birlikte imzaladıkları Antibalistik Füze Antlaşmasından çekilmesi insanlığın ne kadar büyük bir nükleer tehditle karşı karşıya olduğunu gösterir niteliktedir. Bu hamleler nükleer silahlanma yarışının hız kazanacağını ispatı olarak da görülebilir. Bunun yanı sıra ABD'nin Çin ile Asya-Pasifik hakimiyeti için yaşadığı gerginlikler, Çin'in yapay adalar inşa ederek onları silahlandırıp olası bir çatışmayı Çin ankarasından uzakta karşılama amacı, ayrıca karşılıklı birbirlerini ekonomik olarak köşeye sıkıştırma hamleleri tüm dünyayı tedirgin etmektedir.

Yeni tip koronavirüs (COVID-19) tehdidinin tüm dünyayı saran bir pandemiye dönüşmesi de son zamanlarda dünya güvenliğini derinden sarsmaktadır. Salgının şiddeti ve boyutları korkutucu seviyelere çıkmış, ülkeler kendi sınırlarını kapatmak zorunda kalmıştır. Sınırların kapatılması ve her ülkenin bu sorunla baş başa kalması ulus-devlet anlayışının güçlenmesine veya ülkelerin uluslararası örgütlere, uluslararası iş birliğine, dayanışmaya daha az güvenmesine sebep olabilir. Öte yandan düşük bir ihtimal olarak tüm dünyanın ortak düşmana karşı birlik olmasıyla da sonuçlanabilir. Bir virüsün nükleer tehdit kadar ürkütücü olabileceğinin görülmesi ve küresel güçleri bile çaresiz bırakması, dünya hakimiyeti iddiası olan büyük güçlerin bunun üzerine çalışması ve rakiplerine daha güçlüsü ile saldırabilme isteğini doğurabilir. Sonuç olarak bu tehdit, sadece askeri tehditlerin olmadığını artık tehditlerin çeşitlendiğini göstermekte, geleneksel güvenlik algılarının yetersizliğini ve revize edilmesi gerektiğini ispatlamaktadır. Bununla birlikte Suriye, Libya ve Irak üzerinden yönetilen vekalet savaşlarının kontrolden çıkıp asıl aktörlere sıçraması olasılığı da büyük bir endişe yaratmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ağır, B. S. (2006). Bush Doktrini: Küresel Bir Hegemonik İstikrar Arayışı mı? *Uluslararası İlişkiler*, 3(12), 71-100.
- Ahrari, E. M. (2017). *Büyük Güçler Hegemona Karşı: Rusya, Çin ve Hindistan'ın Yükselişi*. (E. Baltacı, Çev.) İstanbul: Avangard Kitap.
- Arı, T. (2017). *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*. Bursa: Alfa Akademi.
- Arı, T. (2018). *Uluslararası İlişkilere Giriş*. Bursa: Bursa Aktüel 16 Basım Yayım Dağıtım.
- Arnhart, L. (2013). *Platon'dan Rawls'a Siyasi Düşünce Tarihi*. (A. K. Bayram, Çev.) Ankara: Adres Yayınları.
- Atilla, S. & Bilgehan, E. (2011). 21. Yüzyılda Yeni Güvenlik Anlayışları ve Yaklaşımları ve Balkanlar'ın Güvenliği. H. Çomak, & C. Sancaktar (Dü.). içinde (s. 45). Kocaeli: Uluslararası Balkan Kongresi.
- Baylis, J. (2008, Yaz). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. *Uluslararası İlişkiler*, 5(18), 74.
- Bilgiç, A. (2011, Bahar). "Güvenlik İkilemi"ni Yeniden Düşünmek Güvenlik Çalışmalarında Yeni Bir Perspektif. *Uluslararası İlişkiler*, 8(29), 125.
- Birdişli, F. (2010, Ocak). *Birleşmiş Milletler (BM)'in Uluslararası Sorunları Önleyebilme Yeteneği*. Researchgate Web Sitesi: https://www.researchgate.net/publication/42637411_Preventives_Ability_of_the_United_Nation_UN_about_International_Problems adresinden alındı
- Birdişli, F. (2011). Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(31), 149-169.
- Birdişli, F. (2014). *Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Birdişli, F. (2014). Eleştirel Güvenlik Çalışmaları Kapsamında Frankfurt Okulu ve Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Sorunlarına Eleştirel Bir Yaklaşım: Galler Ekolü. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 10 (20), 0-256. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/guvenlikstrji/issue/7523/99143>
- Daban, C. (2017). Uluslararası İlişkilerde Teorik Tartışmaların Yönteme Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(27), 198.
- Dedeoğlu, B. (2014). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*. İstanbul: YeniYüzyıl Yayınları.
- Doğan, S. (2017, Mart 23). Uluslararası Güvenlik Teorileri: Realizm. Medium Web Sitesi: <https://medium.com/@srcndgn/uluslararası-güvenlik-teorileri-realizm-f21c06e99d#:~:text=Stephen%20Walt%20E2%80%9Ctehdit%20dengesi%20%80%9D%20teorisiyle,dengeleyi>

- ci%20davran%C4%B1%C5%9F%20ve%20politika%20geli%C5%9Ftirirler.&text=Buna%20g%C3%B6r adresinden alındı.
- Erdem, V. (2019, Aralık 09). *Dünya Güvenlik ve Ekonomik Sistemin Çöküşü ve Yeni Sistem Arayışı*. Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM): https://tasam.org/Files/Icerik/File/Untitled_attachment_00028_pdf_a5793ebf-5ce8-4006-b68a-d7655065904a.pdf adresinden alındı.
- Ergüven, N. S. (2016). Uluslararası Hukuk Açısından Güvenlik Kavramının Teorik Temelleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(3), 786.
- Fahri, E. (2020, Ocak 22). *Geleceğin Güvenliği*. Mart 11, 2020 tarihinde Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi: [Gelecegin_guvenigi_IGK_4_EKT_\(8\)_\(1\)_pdf_4b772ef9-654e-4dc2-b168-db9d79674db1.pdf](https://tasam.org/Files/Icerik/File/Untitled_attachment_00028_pdf_a5793ebf-5ce8-4006-b68a-d7655065904a.pdf) adresinden alındı.
- Gökbaş, S. (2009). *Çok Kutuplu Yeni Dünya Düzeninde 'Güvenlik Algısı'*. Kamu Diplomasisi Web sitesi: <https://www.kamudiplomasisi.org/pdf/yeniguvenlikalgisi.pdf> adresinden alındı.
- Hague, R., & Harrop, M. (2016). *Siyaset Bilimi Karşılaştırmalı Bir Giriş*. (İ. Yıldız, S. Torlak, & İ. Çetin, Çev.) Ankara: Dipnot Yayınları.
- Huntington, S. P. (1993). Why International Primacy Matters. *International Security*, 17(4), 68-82.
- Huntington, S. P. (2016). *Asker ve devlet: Sivil Asker İlişkilerinin Kuram ve Siyaseti*. (K. U. Kızılaslan, Çev.) İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- Kesgin, S. (2020, Ocak 09). *NATO'nun Geleceği ve Avrupa Güvenliğinde Yeni Arayışlar*. Mart 10, 2020 tarihinde Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi: [https://tasam.org/Files/Icerik/File/Gelecegin_g%C3%BCvenigi_%C4%B0GK_4_EKT_\(4\)_pdf_3770bb85-fdac-47fd-95f5-8f11599a40e3.pdf](https://tasam.org/Files/Icerik/File/Gelecegin_g%C3%BCvenigi_%C4%B0GK_4_EKT_(4)_pdf_3770bb85-fdac-47fd-95f5-8f11599a40e3.pdf) adresinden alındı.
- Küçükşahin, A. (tarih yok). *"Güvenlik Bağlamında, Risk ve Tehdit Kavramları Arasındaki Farklar Nelerdir ve Nasıl Belirlenmelidir?"* Mart 13, 2020 tarihinde dergipark: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/84565> adresinden alındı.
- Machiavelli, N. (2015). *Prens*. (N. Yeni, Çev.) İstanbul: Alfa Yayınları.
- Mustafa, K. (2015, Ağustos 5). *Amerikan Dış Politikasında İdealizm Realizm İlişkisi: Çatışma mı İş Birliği mi?* Mart 12, 2020 tarihinde Türk Asya Stratejik Araştırmalar merkezi (TASAM): [https://tasam.org/Files/Icerik/File/%C3%87at%C4%B1%C5%9Fma_m%C4%B1_%C4%B0%C5%9Fbirli%C4%9Fi_m_i_Amerikan_D%C4%B1%C5%9F_Politika%C4%B1nda_%C4%B0dealizm_Realizm_%C4%B0li%C5%9Fkisi_by_Mustafa_Kocakener_S.docx_9194f400-8b77-4b7f-9aa3-7411ce9f0bf4_\(1\).pdf_a8ee](https://tasam.org/Files/Icerik/File/%C3%87at%C4%B1%C5%9Fma_m%C4%B1_%C4%B0%C5%9Fbirli%C4%9Fi_m_i_Amerikan_D%C4%B1%C5%9F_Politika%C4%B1nda_%C4%B0dealizm_Realizm_%C4%B0li%C5%9Fkisi_by_Mustafa_Kocakener_S.docx_9194f400-8b77-4b7f-9aa3-7411ce9f0bf4_(1).pdf_a8ee) adresinden alındı.
- Oba, A. E. (2019, Aralık 26). *Geleceğin Güvenliği ve Asya*. Mart 8, 2020 tarihinde Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi: [Gelecegin_Guvenligi_ve_Asia_pdf_83d03b30-ed56-445f-abc2-1daf2d340949.pdf](https://tasam.org/Files/Icerik/File/Gelecegin_g%C3%BCvenigi_%C4%B0GK_4_EKT_(4)_pdf_3770bb85-fdac-47fd-95f5-8f11599a40e3.pdf) adresinden alındı.
- Oral, S. (2012). *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e* (23. b.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Örmeci, O. (2014, Mayıs 22). *Uluslararası İlişkilerde İki Temel Yaklaşım: Realizm vs. İdealizm*. Uluslararası Politika Akademisi: <http://politikaakademisi.org/2014/05/22/uluslararasi-iliskilerde-iki-temel-yaklasim-realizm-vs-idealizm/> adresinden alındı.
- Özer, A. (2007). 11 Eylül, Bölünen Dünya, Huntington ve Çatışma. *Toplum ve Demokrasi*, 192.
- Roberts, J. M. (2015). *Avrupa Tarihi*. (F. Aytuna, Çev.) İstanbul: İnkılap Yayın.
- Tüysüzöğlu, G. (2013). Savunmacı Realizm ve Saldırgan Realizm Bağlamında Karadeniz Havzası'ndaki Çatışma Gerçekliğinin Değerlendirilmesi. *Avrasya Etüdleri*, 44 (2), 57-85. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/avrasya/issue/35343/392404>.
- Uğrasız, B. (2003). Uluslararası İlişkilerde İki Farklı Yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 139-140.
- Yalçın, H. B. (2017). *Ulusal Güvenlik Stratejisi ABD-İngiltere-Fransa-Rusya-Çin*. İstanbul: Seta Kitapları.
- Yalçınkök, K. (2015, Nisan 8). *Realizm*. Akademik Perspektif: <http://akademikperspektif.com/2015/04/08/realizm/> adresinden alındı.
- Zamantioğlu, Ç. (2015, aralık 09). *İki Bölgesel ve İki Küresel Güç Olan Devletlerin Suriye Krizindeki Tutum ve Politikaları*. Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi Derneği (ASSAM) Web Sitesi: <http://www.assam.org.tr/index.php/bolgeler/islam-ulkeleri/ortadogu/uluslararasi-ortadogu-politikalari.html> adresinden alındı.